

לעילוי נשמה
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

**פרשת ויקהל פקודי – החודש
שבת מברכים חודש ניסן**

מולד חודש ניסן יהיה בליל רביעי בשעה 1, 24 דקות ו 12 חלקים

חידושי תורה ושאלות על **פרשת השבוע** וענייני דיומא מ - א' ועד ת' מהחומש מפרשים מדרשים וכד'

התשובות מסודרות לפי סדר **א-ב**

בפרשת ויקהל 122 פסוקים, בפרשת פקודי 92 פסוקים, סה"כ 214 = דו"ד דופק = ז' באדר = חור

אָנִי יְשַׁנֶּה וְלִבִּי עַר קוֹל דְּוִדֵי דוֹפֵק (שיר השירים ה ב)

איתא במדרש רבה - קול דודי דופק על ידי משה. בשעה שאמר: (שמות יא ד) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה כֹּה אָמַר יְ-הוָה פְּחַצְתָּ הַלֵּלָהּ אֲנִי יוֹצֵא בְתוֹךְ מִצְרָיִם.
ר' לוי אמר: אילו היו ישראל עושין תשובה אפילו יום אחד, מיד הם נגאלין ומיד בן דוד בא.

בפרשת ויקהל מצוה אחת לא תעשה (ספר החינוך) - שלא יעשו בית דין משפט מות בשבת.

פרשה זו היא הרביעית והאחרונה לארבעת הפרשיות והיא נקבעה ע"י חז"ל לקריאת פרשת החודש

פרשת החודש (שמות יב, א-כ) מתחילה במילים **הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ חֻדְשִׁים**. הקריאה עוסקת בהכרזה שניסן הוא החודש הראשון וענייני קידוש החודש. כמו כן מפורטים בה דיני קורבן פסח.

השל"ה הקדוש כותב בחודש ניסן יש לכל ימי החודש קדושת ראש חודש.

שמו של החודש: **'חודש האביב'**, כי בו התבואה מתבשלת. חז"ל מצאו רמז בשם החודש: **'אביב' = אב י"ב,**

כי הוא - ראשון לחודשי השנה.

חז"ל מצאו רמז בחודש ניסן: **"ניסן" מלשון ניס'**, שבו נעשו רבים ניסים לישראל ובראשם יציאת מצרים,

וכן מלשון **'ניסיון'** בו הועמדו בני ישראל בניסיון במרה.

את **"ברכת האילנות"** אפשר לברך בחודש ניסן.

את **"ברכת החמה"** מברכים בחודש ניסן, אחת ל-28 שנה.

הקשר בין פרשת השבוע (פקודי) לפרשת החודש

כתוב בפסוק: **וַיְהִי בַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה בַּאֲחָד לַחֹדֶשׁ הֻקַּם הַמִּשְׁכָּן.** (מ יז) שנו חכמים בא' ניסן ב' אלפים תמ"ט לבריאת העולם

הוקם המשכן. ראשון לחדשים חודש ניסן כאמור **הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ חֻדְשִׁים.** (שבת פז)

תניא, מאימתי תורמין תרומת הלשכה – מאחד בניסן, דכתיב בחודש הראשון בשנה השנית באחד לחודש הוקם המשכן, ותני עלה, בו ביום

שהוקם המשכן בו ביום נתרמה התרומה (ירושלמי שקלים פ"א ה"א)

בחודש ניסן נתבשר אברהם אבינו ביצחק, חודש שבו נגאלו ישראל ממצרים ובו עתידים להיגאל - בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל.

כתב הרלב"ג – ראוי הדבר שתחילת השנה למלאכת המשכן תהיה בניסן, שאז מתחדשים הצמצים והפירות והחיים שמחים, והמועד הראשון הוא

הג הפסח, אבל לשמיטה ויובל ומעשרות, ראש השנה הוא בתשרי, כי הזרע קודם לקציר.

שַׁשְׁתַּיִם יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֹאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שְׁבֻתוֹן לִי-הֵנָּה כֹּל הַעֲשֵׂה בּוֹ מְלֹאכָה יוֹמָת. (לה ב)

מדוע פתח משה רבינו תחילה במצוות השבת ואח"כ ציווה על המשכן, למרות שבציווי נאמרה לו מצות השבת לאחר ציווי המשכן. (לא יג)

אם יאמר להם שיביאו נדבה תחילה מרוב חיבת הקודש יביאו מיד ויחללו את השבת ולכן זוהיר תחילה על שמירת השבת. (ר"ח פלטיאל)

א"נ הציווי לבני ישראל על המשכן אך כמה ימים ואם לא היה מזהיר תחילה על השבת היו מחללים את השבת שבמשך זמן הציווי ולכן ציווה על

השבת תחילה. (גור אריה) א"נ קודם חטא העגל היתה השכינה שורה גם בלא המשכן והקמת המשכן היתה רק לצורך עבודת הקרבנות, ואם כן

היתה הקמת המשכן דוחה שבת כמו כל עבודת המשכן, שרק במקום שהשכינה שורה אין צורך לשבת להיות עדות שה' ברא את העולם ולכן

קודם נאמרה מצות השבת לאחר ציווי המשכן, כאן הקדים את השבת ללמד שאין הקמת המשכן דוחה את השבת. (משך חכמה)

וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה כתב בעל הטורים - שאינו דומה קירון פנים של שבת לשאר הימים.

הטעם שנוהגים לומר במוצאי שבת 'ויהי נועם'

כתוב בפסוק: **וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלֹאכָה וְהָיָה עָשׂוֹ אֲתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה פֶּן עָשׂוֹ וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה.** (לט מג) פרש"י - אמר להם יהי רצון שתשרה

שכינה במעשה ידיכם ויהי נועם א-דני א-להינו עלינו ומעשה ידנו כוונתו. והוא אחד מי"א מזמורים שבתפלה למשה (תהלים צ)

וכתב הטור – ונוהגין לומר 'ויהי נועם', לפי שהוא מזמור של ברכה שבו בירך משה לישראל בשעה שסיימו מלאכת המשכן. ונוהגין לכפול פסוק

'אַרְךָ יָמִים אֲשֶׁר יִעֲשֶׂהוּ וְאַרְאֶהוּ בְיָשׁוּעָתָא' (תהלים צא טז), שע"י כן נשלם השם היוצא ממנו. ונוהגים לומר פסוקים של ברכה, כגון **'קַפְתָּהּ יְ-הוָה לְךָ**

אֶת אוֹצְרוֹ הַטּוֹב' (דברים כח יב), כדי שיתברכו במעשה ידיהם. (טור או"ח רצה)

והיא בקשה על המשך השראת הקדושה של שבת לכל השבוע. שבשבת קודש נועם ה' שורה עלינו ומבקשים אנו שנועם זה ימשך עלינו וישאיר

רושם ויביא ברכה והצלחה במעשי ידנו גם בימות החול.

טעם נוסף - לפי שהשבת משמרת את שומריה ואין צריכים לירא מן המזיקים, שהרי אין חותמים בשבת שומר עמו ישראל לעד אלא הפורס סוכת

שלום לפיכך עתה שנכנסים ימות החול וצריכים שמירה ע"ז, נהגו לומר זה המזמור שיש בו תפילה להימלט מן המזיקים, וגם להתפלל על מעשה

ידיהם בחול, שהרי בשבת לא עשו מלאכה (תניא סי' כ"א).

שאלות

- א. כמה פעמים הוזכרה בפרשת פקודי בציווי המשכן תיבת 'את' וכנגד מה .
- ב. איתא בגמרא (מנחות צה .) האם לחם הפנים בזמן המשכן היה נפסל בשעת מסעות בני ישראל במדבר משום דין "יוצא", שהרי יצא מחוץ לקודש. שכן כשנסעו בני ישראל ממקום למקום במדבר, היו מפרקים את המשכן ונושאים את השולחן עם הלחם שעליו, או אינו נפסל במסעות? ונחלקו החכמים ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי בדבר, חד אמר כי נפסל לחם הפנים במסעות, וחד אמר כי אינו נפסל במסעות. לכאורה בפרשתנו מוכח שהיו מביאים לחם הפנים במדבר, דכתיב ויערף עליו ערף לחם לפני י-הוה פאשר צנה י-הוה את משה. (מ כג) וקשה למ"ד שלא היה לחם הפנים במדבר בגלל שנפסל במסעות .
- ג. בפרשת פקודי מבואר כל הזהב והכסף והנחושת שבאו לידי בצלאל מנדבת ישראל לצורך המשכן כדי לתת חשבון ההוצאה וההכנסה . מדוע ראה משה צורך למסור חשבון ההוצאה וההכנסה , איתא בגמרא : תנו רבנן אין מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה פרש"י: לומר היכן נתת מעות שגביתם.
- ג. ויקם את החצר סביב למשכן ולמזבח ויתן את מסך שער החצר (מ לג) מה הטעם שבעשיית החצר לא נאמר פאשר צנה י-הוה את משה כמו שנאמר לעיל בעשיית שאר הדברים במשכן.
- ד. את הארץ ואת בדין את הכפרת ואת פרקת המסך. (לה יב) מה הטעם שכתב ו' החיבור בין הארון לבדים ולא בין הבדים לפרוכת , כמו כן כתב ו' החיבור בין הכפורת לפרוכת המסך.
- ה. והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אתה והותר. (לו ז) אם המלאכה היתה דים משמע שהיתה בדיוק מה הפירוש והותר. ואיתא במדרש 'אלה פקודי המשכן משכן הועד עשו עוד משכן לעדות , שעשו בית מדרש ללמוד שם תורה ברבים . לכאורה הכסף היה מיועד לצורך גבוה , מי נתן להם רשות להקדיש את הכסף של המתנדבים להקים בית מדרש .
- ו. ראייה בפרשה שאין המצוה נקראת אלא על שם גומרה.
- ז. ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה. (לה כ) מה הטעם שכתוב שיצאו מלפני משה ומה בא ללמדנו , הרי ברור מאליו שכאשר כילה משה את דבריו הלכו איש לאהלו.
- ח. כל איש ואישה אשר נדב לבם אתם להביא לכל המלאכה אשר צנה י-הוה לעשות ביד משה הביאו בני ישראל נדבה לי-הוה. (לה כט) מדוע נכתב פסוק זה אחרי שכתב ויבאו האנשים על הנשים (לה כב)
- ט. איזה מלאכה במשכן היתה קשה ביותר ומדוע.
- ט. ויעש את הפרקת תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משןר מעשה חשב עשה אתה כרבים. (לו לה) מה היה עוביה של הפרוכת ומכמה חוטים היא היתה נארגת .
- י. כמה פעמים מוזכר בפרשת פקודי פאשר צנה י-הוה את משה ומה תיקנו לנו חז"ל בתפלה כנגדם .
- י. כמה לוגין היו בשמן המשחה שבו נמשחו המשכן וכליו אהרון ובניו ובו נמשחו הכהנים הגדולים בבית הראשון והמלכים , ולא נחסר ממנו קרטוב אחד ונגנזו עד ביאת משיח צדקנו בב"א .
- כ. והנשאים הביאו את אבני השקים ואת אבני המלאים לאפוד ולהשן. (לה כז) מדוע הנשיאים הביאו דווקא את אבני השוהם ואבני המילואים , והרי בציווי נאמר : כל נדיב לבו וביאה את תרומת י-הוה (לה ה) מתי הסתיימה בניית המשכן , מתי החלו שבעת ימי המילואים .
- כ. ראייה בפרשה שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא נצרכו לנר בלילה והיה עמוד האש מאיר לפניהם אפילו בחדר מתוך חדר .
- מ. שבת שבתון לי-הוה כל העשה בו מלאכה יומת. (לה ב) מה הטעם שנאמר כאן יומת ולא מות יומת כמו בכל מקום .
- נ. מהי הקרבה המשפחתית של בצלאל למשה רבינו .
- נ. התירו לו חכמים לשתות יין נסך לפי שהיה משקה למלך , ונקרא שמו תרשטא , והיא מלה מורכבת התר שתא = היתר שתיה .
- ס. ויתן את השלחן באהל מועד על ירך המשכן צפנה מחוץ לפרקת. (מ כב) מאחר שנאמר באהל מועד מבינים שזה מחוץ לפרקת.
- ע. קחו מאתכם תרומה לי-הוה כל נדיב לבו וביאה את תרומת י-הוה (לה ה) לכאורה המילה מאתכם מיותרת , מהיכן יתנו תרומה אם לא ממה שיש להם .
- ע. ששית ימים תעשה מלאכה (לה ב) משמע שהמלאכה תהיה נעשית מאליה , ולכאורה יש סתירה בפסוק : ששית ימים תעבד ועשית כל מלאכתך. (שמות כ ח) שמשמע שהאדם עצמו יעשה את מלאכתו .
- פ. מלא אתם חקמת לב לעשות כל מלאכת חרש וחשב ורקם בתכלת ובארגמן בתולעת השני ובשש וארג (לה לה) מה ההבדל בין חרש חשב ורקם .
- צ. אלה פקודי המשכן העדת אשר פקד על פי משה עבדת הלויים ביד איתמר בן אהרן הפהן. (לח כא) מדוע משה לא מינה את נדב ואביהו שהיו גדולים מאיתמר על עבודת המשכן .
- ק. איזה מום פוסל בלויים ולא פוסל בכהנים .
- ר. ראייה בפרשה שאין מעמידים פרנס על הציבור אלא אם כן נמלכים בציבור , שיתנו את הסכמתם למינוי.
- ר. שם נוסף לבצלאל .
- ש. כמה זמן בנו בני ישראל במדבר את המשכן וכמה זמן בנה שלמה המלך את בית המקדש הראשון .
- ש. ויעש את הכיור והשית ואת פנו והשית במראת הצבאת אשר צבאו פתח אהל מועד. (לח ח) פרש"י - בנות ישראל היו בידן מראות שראו בהן כשהן מתקשטות. לכאורה קיימא לן כלים שנעשו מתחלתו להדיוט אין עושין אותן לגבוה. וכתב הרמב"ם (הל' בית הבחירה פ"א ה"כ) אין עושין כל הכלים מתחילתן אלא לשם הקודש ואם נעשו מתחילתן להדיוט אין עושין אותן לגבוה.
- ת. החדש הנה לכם ראש חדשים. (שמות יב ב) עיקר הפרשה באה ללמד דיני קרבן פסח (כמבואר בפסחים ו, ב) שמשה רבינו היה עומד בר"ח ומזהיר לבני ישראל על הפסח, מדוע נקראת פרשה זו 'פרשת החודש', ולא נקראת 'פרשת הפסח' על שם הענין, כמו 'פרשת שקלים' ו'פרשת פרה'.

תשובות

- א. ארבעים ושתים פעמים – לבטל כוחם של ארבעים ושנים קרבנות שהקריב בלק בן צפור לקלל את ישראל, שהרי העלה פר ואיל במזבח, שבעה פרים ושבעה אילים שלוש פעמים, הרי ארבעים ושנים. ונתבטלו ע"י אוהל מועד שנאמר בו ארבעים ושנים תיבת 'את' וכנגד ארבעים ושנים מסעות שנסעו ישראל ממצרים עד הירדן. (לקח טוב)
- ב. ביום שנתחנך המשכן הקריבו לחם הפנים ומכאן ואילך לא, לפי המ"ד שהיה נפסל בעת המסעות. (מושב זקנים)
- ג. גבאי יחידי היה באין איש עמו, ורצה לקיים: **וְהִיָּיתֶם גְּקִיִּים מִן-הַנֶּהַל וּמִיִּשְׂרָאֵל** (במדבר לב כב) (רמב"ן)
- ג. גדול החצר לא היה קבוע, והיו מוסיפים עליו כפי הצורך, ומה שנאמר שהיה אורכה מאה אמה ורוחבה חמישים אמה הכוונה שלא יפחת מכך. (ספר הגור)
- ד. דרגת הקדושה בין הארון ובדיו הינה דרגה אחת, אולם הכפורת איננה באותה דרגת קדושה, שהרי לא היתה קבועה בארון וגם אין אזהרה שלא להסירה מן הארון, כמו הבדים. ובין הכפורת לפרוכת כתב ו' החיבור מפני ששתיהן באותה דרגת קדושה. (אוה"ח)
- ה. הותירה מאליה הנדבה, לפי שנתברכה הנדבה בברכת ה', ע"כ הותר להם לעשות מזה בימ"ד. וכעין זה מצינו בנר חנוכה שאם דלק הנר יותר מעיקר שיעור מצוות ההדלקה אחר חצי שעה מותר להשתמש לאורה. (תורת משה להחת"ס)
- ו. **נִיכַל מֹשֶׁה אֶת הַמְּלָאכָה** (מ לג) ואע"פ שבצלאל ואהליאב וכל חכמי הלב עסקו במלאכת המשכן היות והקים את המשכן וסידר את הכלים וגמר את המלאכה נקראת על שמו. (מושב זקנים)
- ז. זרזים היו ויצאו כולם כאחד בזריות להביא את תרומת המשכן, ולא היה אחד שהתעכב מחבירו. (אוה"ח). א"נ יצאו קודם שנתן להם משה לצאת לפניו, כי האהבה מקלקלת את השורה וכן חששו ישראל שמכיוון שהיה עשיר יביא הכל משלו ולא יותיר להם מאומה לתרום. (אוה"ח)
- ח. חשובים לפניו איש לפי ערכו אם מכוון לשמים ולכן כלל את כולם המרבה הממעט המקדים והמאחר. (אברנבאל) וי"א שאף את הכלים שהוצרכו לעשות בהם את המלאכה הביאו כמו קורנסים וקרדומים מחטים וצינורות וכיו"ג גם אותם נדבו ישראל. (פנים יפות) והמלבי"ם כתב שאין הכתוב מדבר דווקא באלו שנדבו בפועל, אלא אף אם נמצא בהם שלא היה בידם לנדוב מ"מ כיון שרצו בכל לבם לנדוב הם היו בעיני ה' עיקר הנדבה.
- ט. טוויית העיזים – לפי שהשערות של העיזים דקים ביותר וקשין לטווייה. (מדרש הגדול) ואיתא בגמרא (שבת צט.) מעל העיזים היו הנשים טוות כלומר בעודם חיים, בעוד השיער מחובר לגוף, שרצו את השיער על גבי העיזים עצמן ואף טווי מן העיזים, וזו חכמה יתירה.
- ט. טפח עוביה של הפרוכת ועל שבעים ושנים בתי חוטים היא נארגת (שמות רבה פרק נ ד) רשב"ג אומר משום ר"ש בן הסגן: פרוכת עוביה טפח ועל שבעים ושנים נימין נארגת, ועל כל נימא ונימא כ"ד חוטין. ארכה ארבעים אמה ורחבה עשרים אמה, משמונים ושנים רבוא הייתה נעשית, ושתיים עושים בכל שנה, ושלוש מאות כהנים מטבילין אותה (שקלים פ"ח ב').
- י. י"ח פעמים – כנגד מה שאמר משה **מִתְּחִיל נָא מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר קָבַחְתָּ** (לב לב) הרבה להזכירו, וכנגדם תקנו לנו חז"ל י"ח ברכות, ואחד **כָּל אֲשֶׁר צִוָּה י-הוָה אֶת מֹשֶׁה כִּן עָשׂוּ** (לט לב) כנגד ברכת המינים. (מושב זקנים) וכנגד י"ח פרשות שמשא לא נזכר בתורה. וכתב בעל הטורים - ויש בהם קי"ג תיבות וכן בסופי הברכות כמו ברוך אתה ה' מגן אברהם ברוך אתה ה' מחיה המתים ובהם קי"ג תיבות וקי"ג פעמים לב בחומש שצריכין כוונת הלב.
- י. י"ב לוגין (מעם לועז)
- כ. כפרה היא להם – לפי שבמלאכת המשכן לא הביאו תרומה, רק הביאו לבגדי הכהונה. לפי שאמרו מה שיחסר אנו נשלים, אמר הקב"ה יביאו הנשיאים שלבם גס עליהם ויביאו אבנים הנמצאים על לב הכהן ועל ידי זה יתכפר עליהם. (זוהר חלק ג כג א)
- כ. כ"ה כסליו הסתיימה הקמת המשכן, כ"ג אדר החלו שבעת ימי המילואים.
- ל. **לְעֵינַי כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל כָּל מִסְעֵיהֶם**. (מ לח) (ספרי במדבר פ"ג)
- מ. מיתה בידי שמים ולא בידי אדם לפי שעושה את מלאכת המשכן וכוונתו לשם שמים. (רבינו בחיי, שפתי חן) ועוד לפי שקודם הקמת המשכן לא דנו דיני נפשות, כדאיתא בגמרא שבזמן שאין כהן גדול אין משפט. (סנהדרין נב:)
- נ. נין של מרים אהותו של משה.
- נ. נחמיה בן חכליה, ונאמר: **וַיֹּאמֶר הַתְּרַשֶּׁתָּא לְהֶם אֲשֶׁר לֹא יֵאָכְלוּ מִקֶּדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים עַד עֲמֹד פֶּהָן לְאוֹרִים וּלְתַמִּים**. (עזרא ב סג)
- ס. סמוך לפרוכת - בא ללמד שהשולחן יעמוד בסמיכות לפרוכת. (מדרש הגדול)
- ע. ערב רב - בא למעט שלא יתנו, שבתחילה קודם שעשו את העגל נאמר **מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבוֹ תִקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי**. (כה ב) ואף הערב רב בכלל, כי רצה הקב"ה לכוללם גם בנדבה, אולם לאחר שהחטיאו הערב רב את ישראל בעגל וגרמו להם מוות והריגה אמר הקב"ה **קָחוּ מֵאֲתָכֶם** ולא מן הערב רב. (זהר ויקהל קצה א). א"נ שהתורם את שאינו שלו, אינו תרומה. **קָחוּ מֵאֲתָכֶם** בגמטריא **ולא של אחרים** = 625 (ר' יהודה החסיד)
- ע. עושים רצונו של מקום – מלאכת נעשית על ידי אחרים, כשאינן עושים רצונו של מקום מלאכת נעשית על ידי עצמן. (מכילתא)
- פ. פרצוף אחד - **רָקַם**, שני פרצופים מכאן ומכאן – **הַשָּׁב**, (לקח טוב) והם באומנות האריגה. **תָּרַשׁ** שייך באומנות של מתכות עץ ואבן. (מלכים)
- צ. צפה משה ברוח הקודש שימותו על ידי אש שתצא מלפני ה' ואמר שמא יאמרו מעון הלשכה מתו מפני שמעלו בו, ולכן לא מינה אותם לקיים מה שנאמר: **וְהִיָּיתֶם גְּקִיִּים מִן-הַנֶּהַל וּמִיִּשְׂרָאֵל** (במדבר לב כב) (מדרש הגדול)
- ק. קול.
- ר. **רְאוּ קָרָא י-הוָה בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן אוֹרִי בֶן חוֹר לְמִטָּה יְהוּדָה**. (לה ל) אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשְׁחָה: מִשְׁחָה, הֶגְוֵן עֲלֶיךָ בְּצַלְאֵל? אָמַר לוֹ: רְבוּנוּ שָׁל עוֹלָם, אִם לְפָנֶיךָ הֶגְוֵן — לְפָנַי לֹא כָּל שָׁפָן! אָמַר לוֹ: אֵף עַל פִּי כוּ, לֶךְ אָמֹר לְהֶם. הֶלֶךְ וְאָמַר לְהֶם לְיִשְׂרָאֵל: הֶגְוֵן עֲלֵיכֶם בְּצַלְאֵל? אָמְרוּ לוֹ: אִם לְפָנֶיךָ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּלְפָנֶיךָ הוּא הֶגְוֵן, לְפָנֵינוּ לֹא כָּל שָׁפָן! (ברכות נה.)
- ר. ראייה שמו – שנאמר: **בְּנֵי יְהוּדָה פָּרִץ תְּצַרְוּ וְנִכְרְמֵי יְחִוֵּר וְשׁוֹבֵל. וְרֵאֵיהֶם בֶּן שׁוֹבֵל הוֹלִיד אֶת נִסַּת וְנִסַּת הוֹלִיד אֶת אֶחָיו וְנָתַתָּ לָהֶם אֶלֶּה מְשִׁפְחוֹת הַצֵּרְעָתִי**. (דברי הימים א ד א-ב) שובל הוא אורי, ראייה הוא בצלאל. (ברכות נה.)
- ש. ששה חודשים בנו בני ישראל במדבר את המשכן, שבע שנים בנה שלמה המלך את בית המקדש הראשון.
- ש. שינו צורתן ועשו מהן כלי אחר מותר. (מגן אברהם שו"ע או"ח ס"ה) א"נ קיימא לן קול מראה וריח אין בו משום מעילה, ומה שהיו רואים במראות לא נקרא שימוש ושרי. (טעמא דקרא)
- ת. תחילת המצוות והתורה לישראל, כמבואר ברש"י (בראשית א, א) שהיה לו להתחיל ב'**הַקְּדָשׁ הַזֶּה לְכֶם**' (שמות יב ב). והטעם שמצות קידוש החודש היא המצוה הראשונה, הוא משום שהיא מלמדת שישראל יכולים להכניס קדושה לחודש, ואם כלי חול המתמלא מן הקודש מתקדש, כל שכן ישראל שהם קדושים ומקדשים את החודש (שמו"ר טו, כד). ולכן פרשה זו נקראת 'פרשת החודש', שזוהו עיקר ענינה. (פרי צדיק פרשת החודש אות א)

חזק חזק ונתחזק !

טעם המנהג לומר בסיום קריאת כל אחד מחמשה חומשי תורה חזק חזק ונתחזק
רמז למשה רבינו, לפי ש- ג' פעמים חזק בגמטריא משה . $115 \times 3 = 345$ (אליה רבה)

הפרי חדש (או"ח סי' קל"ט ס"ק י"א) כתב שהטעם ע"פ הגמרא (ברכות לב:) ארבעה צריכין חיזוק, ואלו הן: תורה ומעשים טובים תפלה ודרך ארץ.
בשו"ת מהר"ם מינץ (אוצר דינים ומנהגים) כתב שהטעם כמו שאומרים "הדרך עלך" בסיום מסכת, כך אומרים "חזק" שסיימת את החומש,
יישר כוחך והתחל מחדש את הלימוד.

ישנם קהילות (כדוגמת יוצאי ספרד ופורטוגל) שנהגו לומר 'חזק ונתחזק' - חזקו ונאמץ לבבכם פל המיחלים לי-הנה. (תהלים לא כה) (כתב שם טוב)
וכתב ערוך השולחן (או"ח סימן קלט סעיף טו) - ודע דבקרא ד"לא ימוש" כתיב: "חזק ואמץ". ומזה נהגו לומר למסיים ספר "חזק חזק ונתחזק!"
ויש רוצים שיאמרו "חזק" שלוש פעמים שהם במספר "משה", ונכון הוא.

בשו"ת באר משה הביא טעם נוסף על פי הכתוב במסכת יומא עב **וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**. (דברים ד מד), זכה נעשית לו סם חיים, לא
זכה נעשית לו סם מיתה. וכן אמר במקום אחר רבי בנאה, ועל כן מברכים 'חזק חזק' שיזכה לאור התורה ותהיה לו סם חיים.

מקורות / חידודים

אומרים "ויהי נעם" אחר תפילת העמידה של ערבית, ונוהגים לכפול פסוק "אורך ימים אשביעיהו" להשלים המניין. ועל-פי הסוד, עניין "ויהי נעם" שאומרים
בכל מוצאי-שבת, הוא עניין נפלא וגדול מאוד, כי הוא כדי להמשיך תוספת קדושת שבת לכל ימי השבוע הבאה עד שבת האחרת, ועל-כן, מזמור זה של "ויהי
נעם" צריך לאמרו כולו מעומד, ולפחות תאמר פסוק זה של "ויהי נעם" מעומד ואחר-כך תשב. והטעם הוא: כי הכוונה עתה, כדי לקבל אור החזור מן הבינה
הנקרא נעם ה' מסוד תוספת שבת, ולכן צריך שיהיה מעומד; ועתה צריך האדם להכין עצמו לקבל אור תוספת השבת בששת ימי החול, ובכן יהיה מכלל:
"והתקדשתם, והייתם קדשים", שצריך האדם להתקדש בימי החול מקדושת השבת. ודע, כי שני מיני תוספת קדושת שבת נתוסף ביום השבת, והם: האחד, על-
ידי כוונת התפילות של שבת, והשני, על-ידי כוונת הסעודות; וכנגד המשכת תוספת קדושת שבת לימי החול מבחינת הסעודות, אנחנו עושים סעודה רביעית
במוצאי-שבת, וכוונתה היא, להמשיך אור קדושת סעודות שבת לכל סעודות ימי החול; וכנגד המשכת תוספת קדושת שבת מבחינת התפילות, אנחנו אומרים
מזמור זה של "ויהי נעם", שעל-ידי זה אנחנו ממשיכים אותו נועם לכל תפילות השבוע. ולכן טוב שכל אדם יאמר בפיו קודם אמירת "ויהי נעם": **הריני מכין
עצמי לקבל אור תוספת קדושת השבת לימי החול, ואתקדש בעזרת השם בימי החול מקדושת השבת כמו שציוונו ה' אלוקינו בתורתו הקדושה:**
"והתקדשתם, והייתם קדשים". ויהי רצון מלפניך ה' אלוקיני ואלוקי אבותינו, שיעלה לפניך כאלו כוונתי בכל הכוונות הראויות לכוון בזה. ודע, דאף-על-פי
שכתבו הפוסקים הפשטנים דאין לומר "ויהי נעם" כשחל יום-טוב באמצע השבוע, מכל מקום, על פי הסוד צריך לאמרו בכל מוצאי-שבת, וכמו שכתב הרב
חיד"א ז"ל ב"ברכי-יוסף", סימן רצה, וכן כתב ב"שלמי-צבור", דף רח, עמוד ג. ובספר "חסד לאלפים" כתב: על פי הסוד ראוי לומר "ויהי נעם" אפילו במוצאי-
שבת שחל בחול-המועד, וכן ראוי לעשות בהצנע לכת. והנה פה עירנו בגדד יע"א, היה המנהג מקדמת דנא שלא לומר "ויהי נעם" כשחל יום-טוב באמצע
השבוע; ותהילות לאל, קודם כמה שנים תיקנתי בסייעתא דשמיא המנהג בכל בתי-כנסיות אשר פה עירנו בגדד, לומר "ויהי נעם" עד סוף המזמור בכל מוצאי-
שבת באין הפרש כלל. (בן איש חי שנה ב ויצא 1)

ה. **וְהַמְלֵאכָה הִימָּה דִים לְכָל הַמְלֵאכָה לְעֵשׂוֹת אִתָּהּ וְהוֹתֵר.** (לו ז) הם ב' דברים הפכיים אם דים אינו הותר ואם הותר אינו דים, וכאן אין מקום לומר לא זו
אף זו לצד ששניהם סוג אחד ובחינה אחת ואין דרך לעשות סוג א' ב' סוגים כי יש בנשמע הכחשה, ועוד לא היה צריך לומר דים אלא והמלאכה היתה הותר לכל
המלאכה, ועוד כל הכתוב מיותר שהרי אמר למעלה מרבים העם להביא מדי העבודה למלאכה ופשיטא שלא אמרו כן עד ששערו ומה צורך עוד לומר והמלאכה
וגו'. ואולי שישמענו הכתוב חיבת בני ישראל בעיני המקום כי לצד שהביאו ישראל יותר משיעור הצריך חש' ה' לכבוד כל איש שטרחו והביאו ונכנס כל המובא
בית ה' במלאכת המשכן, וזה שיעור הכתוב והמלאכה אשר צוה ה' לעשות במשכן הספיקה להכנס בתוכה כל המלאכה שעשו בני ישראל הגם שהותר פירוש
שהיה יותר מהצריך הספיק המקבל לקבל יותר משיעורו על ידי נס. או על זה הדרך והמלאכה שהביאו היתה דים לא חסר ולא יותר הגם שהיתה יותר כפי האמת
והוא אומרו והותר כי נעשה גם ולא הותר. (אור החיים)

ביאור נוסף – המלאכה היתה דים היינו היה די כסף וזהב שהיה נעבד היטב ותוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים, שבא ככוונה טובה ובקדושת הנותן, ומזה בנו
את המשכן. והותר – את שאר הנדבות שחסרו בהם הכוונות, הותרו ולא השתמשו בהם כלל לבית ה'. (קונטרס לב אברהם)
ז. **מעולם לא אירע** שכל בני ישראל יצאו כולם כססיים משה את שיעורו, היו שנשארו לשאול, להקשות, לבקש עוד ביאורים, זו הפעם היחידה שבה כולם
יצאו מיד ולא נשאר אף אחד, שכן מיהרו הכל להביא את נדבתם למשכן. (רבי אליעזר לופיאן)
ט. **טעם נוסף** שהיו צריכים לטוות דווקא מעל גבי העזים, מפני שהדין הוא שבעלי חיים, וכן כל המחובר לבעלי חיים אינם מקבלים טומאה, לכן הם טוו כשעוד
מחובר לעיזים כדי שלא יקבלו טומאה, **וזו היא החכמה**.

ע. **שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה** (לה ב) חז"ל אומרים, שאם ישראל עושין רצונו של מקום, אז מלאכתם נעשית ע"י אחרים. ולכן כתוב תַּעֲשֶׂה, שמעצמה היא
נעשית. שהקב"ה יזמין לו את כל מה שצריך בששת ימי השבוע, ע"י שמירת השבת.
ר. **איתא במדרש** חמשה שמות קרא הקב"ה לבצלאל על שמו של משכן. ראה, שובל, יחת, אחומי, להד. (מדרש הגדול)
ש. **כתוב בט"ז בורה דעה ס"ר** רפ"ג תשמיש דתשמיש שרי עכ"ל ומיהו בתשו' מהרי"ל סי' קכ"א כתב דאף פרוכת אסור לעשות מדברים ישנים ופרוכת שלנו
תשמיש דתשמיש הוא כמ"ש ס"ר קנ"ד ס"ו ובתוס' פ"ב דמגילה אי' כלים שנעשו מתחלתו להדיוט אין עושין אותן לגבוה אבנים וקורות שחצבו מתחלה להדיוט
אין בונין אותן בהר הבית וכתב הרמב"ם ספ"א מה' ב"ה משמע דאפ"י הם חדשים כל שנעשו להדיוט אסור ומיהו העולם נוהגים לעשות אפ"י מישינים וכמ"ש
מהרי"ל ונ"ל דס"ל דבה"מ שאני ועוד נ"ל דוקא כמות שהן אסור להשתמש בהן אבל אם שינה צורתן ועש' מהן כלי אחר שרי דהרי הכיור נעשה ממראות
הצובאות ואף על גב דבמזבח בעי' עצים שלא נשתמש בהם הדיוט י"ל דמזבח שאני וכמ"מ בגמ' ועיין בילקוט דמגילה ועוד דהרי הקרבנות קרבי' מבהמות
שנשתמש בהם הדיוט. (מגן אברהם שו"ע או"ח ס"ה)

והטעם שנעשה הכיור דווקא מהמראות הללו, מפני שהרי מהמים של הכיור היו משתמשים בשביל נשים סוטות, לפיכך נדבו הנשים הצדקניות את הכיור,
להראות שהם צנועות וכשרות, ואינן מתיארות כלל מהמים של הכיור.

ת. **יש שתירצו**, שלא היה שייך לקרוא לשבת זו 'שבת הפסח', שאם כן היה משמע שמדובר בשבת חול המועד פסח. ובהלכות גדולות (סי' עא עמ' תרה) קרא
לשבת חול המועד 'שבת הפסח', וזה לשונו: רבי יהודה בן בתירה אומר 'ממחרת השבת' (ויקרא כג, טו) - ממחרת יום טוב, יכול ממחרת שבת בראשית, וכי נאמר
'ממחרת שבת הפסח', והלא לא נאמר אלא 'ממחרת השבת', וכל השנה כולה מלאה שבתות, אלא צא ובקש אותה שבת.

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת

התשובות אינם להלכה למעשה

לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

לקבלת העלון במייל נא לפנות לכתובת ramnadlan018@gmail.com

הערות והארות יתקבלו בברכה